

Eksamen på Økonomistudiet 2016

Økonomiske Principper A

1. årsprøve, 7. juni 2016

Claus Bjørn Galbo-Jørgensen

Målbekrivelse

Karakteren 12 opnås, når den studerende ud fra fagets niveau på fremragende vis kan redegøre for husholdningers og virksomheders beslutninger og deres samspil på et marked. Den studerende skal ligeledes kunne arbejde videre med argumenterne omkring frie markeder, offentlig regulering, international handel og kunne forstå betydningen af de karakteristika, der knytter sig til forskellige varer og forskellige konkurrenceformer. Alle begreber og økonomiske principper er præcist beskrevet. Alle fagets mål opfyldes og evnen til selvstændigt arbejde er udtalt. Den studerende skal formå at formulere sig korrekt om fagets emner.

Beskrivelse af karakterskala¹

12: Den fremragende præstation

Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.

10: Den fortrinlige præstation

Karakteren 10 gives for den fortrinlige præstation, der demonstrerer omfattende opfyldelse af fagets mål, med nogle mindre væsentlige mangler.

7: Den gode præstation

Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.

4: Den jævne præstation

Karakteren 4 gives for den jævne præstation, der demonstrerer en mindre grad af opfyldelse af fagets mål, med adskillige væsentlige mangler.

02: Den tilstrækkelige præstation

Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.

¹ Fra <http://pub.uvm.dk/2006/nyskala/karakterfolder.pdf>

00: Den utilstrækkelige præstation

Karakteren 00 gives for den utilstrækkelige præstation, der ikke demonstrerer en acceptabel grad af opfyldelse af fagets mål.

-3: Den ringe præstation

Karakteren -3 gives for den helt uacceptable præstation.

Opgave 1

1.1 Falsk. Indkomstelasticiteten angiver (approksimativt), hvor meget den efterspurgte mængde ændrer sig, målt i procent, når indkomsten stiger med én procent.

En stigning i indkomsten vil medføre et fald i efterspørgslen efter *inferiøre* goder; alt andet lige, og indkomstelasticiteten for disse varer er derfor negativ.

Normale goder er derimod kendetegnet ved at efterspørgslen stiger, når indkomsten stiger. Det kunne eksempelvis dreje sig om røde bøffer eller god rødvin. Her er indkomstelasticiteten positiv.

Da udsagnet således ikke er opfyldt for alle varer er udsagnet falsk.

1.3 Falsk. Hvis efterspørgslen falder på et marked med fuldkommen konkurrence, så vil både den omsatte mængde og prisen falde i ligevægt (dette bør illustreres i et diagram).

Hvis prisen derimod er steget samtidig med, at den udbudte mængde er faldet, så må det skyldes, at udbuddet er faldet (dette bør illustreres i et diagram).

1.3 Falsk. Teorien om kompenserende lønforskelle fortæller, at for at tiltrække arbejdskraft til jobs med ringe arbejdsvilkår (fx flyttemænd), så må arbejdsgiverne alt andet lige tilbyde en højere løn. Hvis lønnen var den samme som i jobs med mere attraktive arbejdsvilkår, så ville arbejdstagerne — alt andet lige — foretrække de mere behagelige jobs.

Isoleret set forudsiger teorien om kompenserende lønforskelle derfor, at flyttemænd skulle have en *højere* løn end økonomer, og udsagnet er derfor falsk.

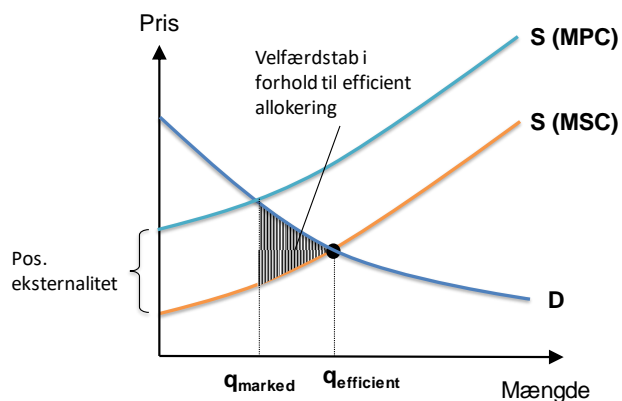
I virkeligheden er gennemsnitslønnen for økonomer markant højere end for flyttemænd. Det skyldes, at "alt andet ikke er lige". Lønforskellen kan derimod bedre forklares med eksempelvis teorien om humankapital eller teorien om medfødte forskelle.

1.4 Sandt. Produktionen af en vare er behæftet med en positiv eksternalitet, hvis produktionen er behæftet med gevinster for andre end de, der indgår i handlen med varen, og uden at de skal betale for at få del i gevinsterne. Det kan være svært at finde eksempler på dette (ved positive eksternaliteter lægger eksternaliteten typisk på forbruget), men det kunne fx være et koncerthus, som spiller smuk musik for åbne vinduer.

I dette tilfælde vil samfundets samlede nettoomkostninger ved at producere varen være lavere end producentens egne omkostninger ved produktionen, da de udenforståendes gevinster set med samfundsplanlæggerens briller kan trækkes fra producentens omkostninger.

Illustreret i et udbuds-efterspørgselsdiagram betyder dette, at den udbudskurve, som udtrykker samfundets omkostninger ved produktionen (S_{MSC}) ligger til højre for markedsudbudskurven (S_{MPC}), jf. illustrationen nedenfor.

I markedsligevægten er efterspørgslen lig producenternes udbudte mængde. Her indregner markedsaktørerne imidlertid ikke den gevinst, deres aktiviteter medfører for resten af samfundet. Den aggregerede velfærd ville derfor kunne øges ved at øge produktionen frem til det punkt, hvor samfundets marginalomkostninger ved gevinsten svarer til den marginale betalingsvillighed for varen. Produktionen i markedsligevægten er dermed inefficient.

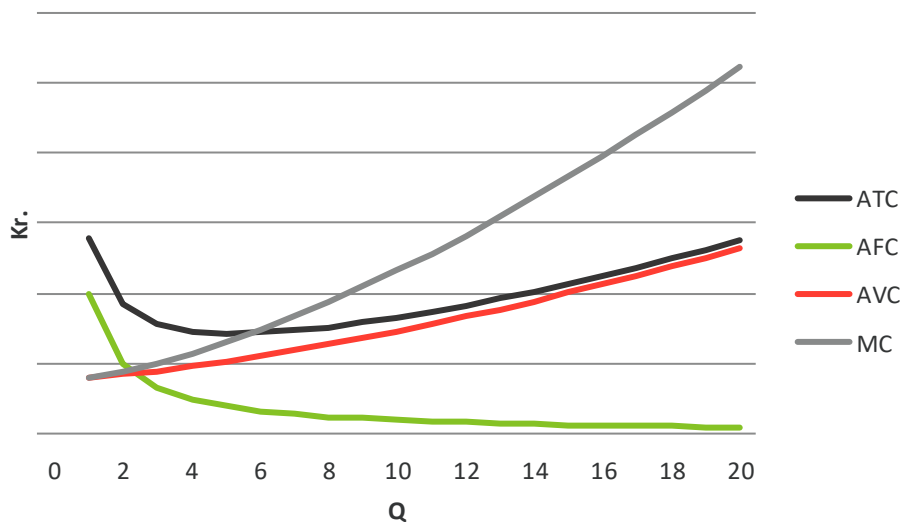
1.5 Sandt. To varer er perfekte substitutter, når forbrugeren er indifferent mellem at forbruge den ene eller den anden vare. En indifferenskurve illustrerer de varebundter, som forbrugeren er indifferent mellem. Dvs. som forbrugeren er nøjagtig lige glad for at forbruge.

Når to varer er perfekte substitutter, vil forbrugeren derfor altid være indifferent over for at bytte 1 enhed af den ene vare med en bestemt (fast) mængde af den anden vare. Eksempelvis kunne forbrugeren være indifferent mellem at forbruge 1 pakke 200g Marabou-chokolade eller 2 pakker med 100g af samme type chokolade. Indifferenskurverne er derfor rette linjer i et diagram med mængden af den ene vare ud af 1. akse og mængden af den anden vare ud af 2. akse.

Dette bør illustreres i et diagram.

Opgave 2

2.1 Omkostningskurverne er illustreret i figuren nedenfor.

Kurven for de gennemsnitlige faste omkostninger (AFC) er faldende overalt og konvergerer mod nul. Det skyldes, at de faste omkostninger fordeles ud på flere enheder i takt med, at produktionen bliver større.

Kurven for den gennemsnitlige variable omkostninger (AVC) er stigende overalt, da den marginale produktion hele tiden bliver dyrere, hvilket trækker den gennemsnitlige omkostning op.

Kurven for de gennemsnitlige totale omkostninger (ATC) er summen af AFC- og AVC-kurverne. Den falder først som resultat af det store initiale fald i AFC-kurven. Herefter begynder den at stige i takt med, at AVC-kurven stiger. Den konvergerer mod AVC-kurven i takt med, at AFC konvergerer mod nul.

Marginalomkostningskurven (MC) er jf. opgaveteksten konstant stigende og krydser ATC kurven i dens minimum. Det skyldes, at så længe $MC < ATC$, så er den marginale enhed billigere at producere end den gennemsnitlige, og en stigning i produktionen vil derfor trække gennemsnitsomkostningen ned, hvorved ATC-kurven må have en negativ hældning. Omvendt vil en yderligere produktion trække ATC op når $MC > ATC$, så her må ATC-kurven have en positiv hældning. Som resultat heraf må ATC kurven have sit minimum (og en hældning på nul), når $MC = ATC$.

2.2 Under fuldkommen konkurrence er den enkelte virksomhed pristager. Stigningen i virksomhedens omsætning ved at øge produktionen med én enhed (MR) er dermed lig med markedsprisen P.

Hvis virksomhedens marginalomkostninger (MC) er mindre end P, så vil virksomhedens gevinster ved at øge produktionen være større end omkostningen herved. Virksomheden bør derfor øge produktionen, og udgangspunktet kan derfor ikke være optimalt.

Hvis MC er større end P, så vil en reduktion i produktionen medføre en større omkostningsbesparelse end den nedgang virksomheden vil få i sin omsætning. Virksomheden bør derfor reducere sin produktion, så udgangspunktet kan heller ikke her være optimalt.

Kun hvis $MC = P$ vil der hverken kunne betale sig at øge eller sænke produktionen, og omsætningen er derfor (lokal) optimal. Virksomheden vil kun vælge at producere, hvis indtægterne kan dække de variable omkostninger, da det ellers bedre vil kunne betale

sig at lukke helt ned. I det konkrete tilfælde er dette imidlertid altid opfyldt, jf. diagrammet i spørgsmål 2.1. Virksomhedens udbudskurve består derfor af hele MC-kurven.

(dette bør illustreres).

Vi får oplyst, at der er 200 identiske virksomheder på markedet. De vil derfor alle have den samme udbudskurve, og markedsudbudskurven kan dermed udledes ved vandret addition af de 200 individuelle og identiske udbudskurver.

2.3 På lang sigt er der ikke faste omkostninger, og antallet af virksomheder er endogent bestemt (dvs. det er ikke fast). Den individuelle virksomheds udbud på er ligesom på kort sigt bestemt af dens marginalomkostningskurve; som vi på lang sigt betegner LRMC.

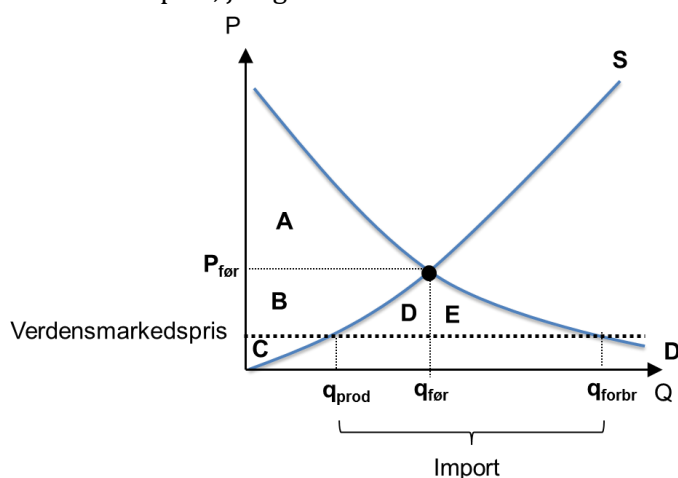
LRMC kurven krydser som på kort sigt kurven for de gennemsnitlige omkostninger (LRATC) i dennes minimum. Da profitten er givet ved $q \cdot (P - LRATC)$, så har virksomhederne en positiv profit, når virksomhederne producerer i et punkt til højre for minimumspunktet for LRATC-kurven, og en negativ profit når det producerer i et punkt til venstre for dette punkt.

(dette bør illustreres i et diagram)

På lang sigt vil virksomheder træde ud af markedet, hvis de har en negativ profit, ligesom nye virksomheder vil komme til, hvis der er positiv profit at hente på et marked. Det betyder, at antallet af virksomheder vil tilpasse sig, indtil prisen og produktionen rammer et niveau, hvor profitten er nul. Dette er netop tilfældet, når prisen er lig minimumspunktet på LRATC-kurven.

Hvis der er fri adgang for nye virksomheder til at etablere sig i markedet, og alle virksomheder vil kunne opnå samme omkostningsstruktur, så vil den aggregerede udbudskurve derfor være vandret i et punkt, som svarer til minimumspunktet på LRMC-kurven for de individuelle virksomheder.

2.4 Når der åbnes for international handel kan de indenlandske producenter ikke længere afsætte varen til den hidtidige pris, men må i stedet sælge til verdensmarkedsprisen. Dette reducerer virksomhedernes produktion. Samtidig betyder de lavere priser, at forbruget af varen øges, og differencen mellem den indenlandske forbrug og produktion dækkes af import, jf. figuren herunder.

Forbrugeroverskuddet (CS) angiver forbrugernes nettogevinst ved at deltage i et marked, og kan grafisk udledes som arealet mellem efterspørgselskurven, prisen og 2. akse.

Producentoverskuddet (PS) angiver virksomhedernes nettogevinst (profit) ved at deltage i markedet, og kan grafisk udledes som arealet mellem udbudskurven, prisen og 2. akse.

Den aggregerede velfærd (TS) er summen af CS og PS samt eventuelle effekter på de offentlige kasser.

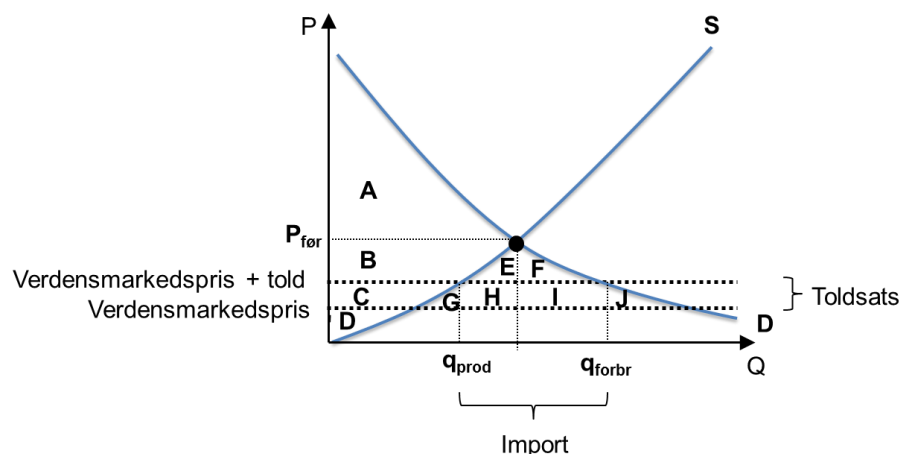
Velfærdseffekterne ved at åbne for international handel er opsummeret i tabellen herunder:

	Før handel	Efter handel	Ændring
Forbrugeroverskud	A	A+B+D+E	+(B+D+E)
Producentoverskud	B+C	C	-B
Aggregeret velfærd	A+B+C	A+B+C+D+E	+(D+E)

De indenlandske virksomheder taber, da de må reducere deres priser som resultat af den internationale konkurrence. Forbrugerne vinder derimod på grund af de lave priser, og deres gevinst er større end virksomhedernes tab. Samlet set er åbningen derfor en gevinst for den aggregerede velfærd.

2.5 Indførelsen af en importtold betyder, at det bliver dyrere at indføre varen til Danmark. De danske virksomheder skal derfor ikke længere konkurrere med verdensmarkedsprisen, men kan være deres priser til verdensmarkedsprisen + toldsatsen.

Det betyder, at produktionen i Danmark stiger, forbruget falder, og importen bliver reduceret, som illustreret i figuren herunder.

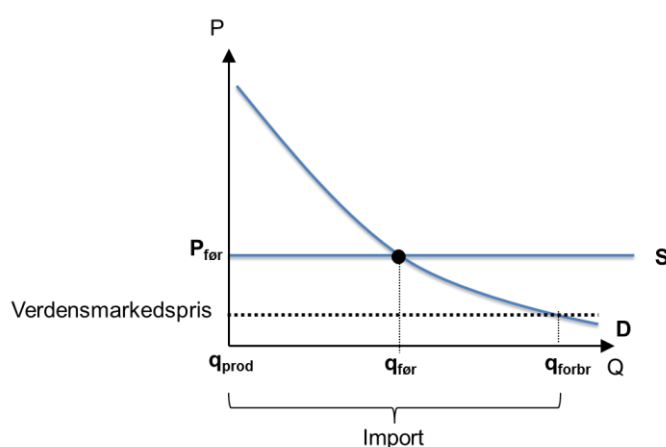
Velfærdseffekterne ved indføre en importtold sammenlignet med situationen uden told, med international handel, er opsummeret i tabellen herunder.

	Før told	Efter told	Ændring
Forbrugeroverskud	A+B+C+E+F+G+H+I+J	A+B+E+F	-(C+G+H+I+J)
Producentoverskud	D	D+C	+C
Toldprovenu	-	H+I	+(H+I)
Aggregeret velfærd	A+B+C+D+E+F+G+H+I+J	A+B+C+D+E+F+H+I	-(G+J)

Forbrugeroverskuddet falder som resultat af de højere priser, og producentoverskuddet stiger af samme årsag. Tolden betyder, at der skabes et provenu som er lig med toldsatsen ganget med den importerede mængde, hvilket i diagrammet svarer til arealerne H plus I.

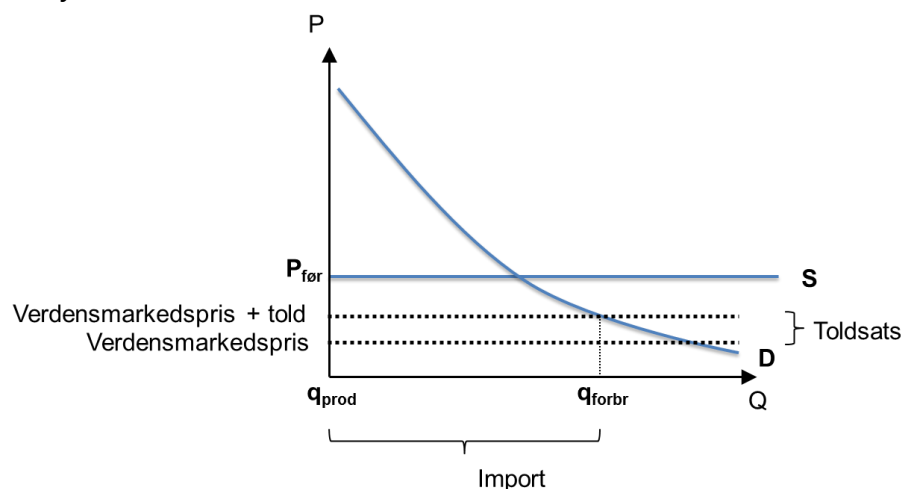
Samlet set medfører tolden et tab i den samlede velfærd på arealerne G plus J. Tabet på G kan fortolkes således, at vi med tolden producerer varer i Danmark til en omkostning, som er højere end hvad vi kunne købe varen for i udlandet. Tabet på J kan henføres til, at der er forbrugere i Danmark med en betalingsvillighed, som er højere end verdensmarkedsprisen, men mindre end den nye indenlandske pris, og som derfor ikke længere køber varen, hvilket giver årsag til et velfærdstab.

2.6 På lang sigt er den aggregerede udbudskurve vandret. Det betyder, at produktionen af varen helt vil ophøre, når der åbnes for verdensmarkedshandel, jf. figuren nedenfor. I stedet vil hele den forbrugte mængde blive importeret fra udlandet.

Hvis man indfører en importtold, så afhænger effekten af størrelsen på toldsatsen.

Case 1: Hvis toldsatsen er mindre end forskellen mellem den indenlandske pris før handel og verdensmarkedsprisen, så vil der fortsat ikke være nogen produktion af varen i Danmark. Forbruget, og dermed importen, vil dog falde som er resultat af, at tolden gør det dyrere at købe varen i Danmark.

Case 2: Hvis toldsatsen bringer prisen på importerede varer over den pris, der var gældende i Danmark uden international handel, så vil importen nu helt ophøre og hele forbruget blive dækket af indenlandsk produktion. Effekten vil derfor reelt blive en tilbagemenden til situationen uden international handel.

